

Irena Makarczyk

Regulamin Alumnatu Papieskiego w Braniewie z 29 września 1791 roku

Komunikaty Mazursko-Warmińskie 4 (278), 773-798

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Irena Makarczyk

REGULAMIN ALUMNATU PAPIESKIEGO W BRANIEWIE Z 29 WRZEŚNIA 1791 ROKU

Alumnat Papieski był trzecią instytucją szkolną w Braniewie, obok seminarium duchownego i kolegium dla młodzieży świeckiej. Wszystkie trzy prowadzili jezuici. Alumnat funkcjonował tu w latach 1578–1798, a jego siedzibą od 1614 r. była słynna kamienica, zwaną Steinhaus¹. Kilkuletni program kształcenia w zakresie nauk humanistycznych, filozoficznych i teologicznych przygotowywał młodych ludzi do pracy w krajach protestanckich. W przyszłości ich aktywność miała wpłynąć na odzyskanie dla Kościoła katolickiego terenów sprotestantyzowanych. Alumnaty były utrzymywane na koszt Stolicy Apostolskiej. W Kurii Rzymskiej podlegały one Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, powstałej w 1622 r., natomiast bezpośrednią nad nimi opiekę i kontrolę sprawowały w poszczególnych krajach nuncjusze apostołscy.

Alumnat w Braniewie kształcił młodych ludzi głównie dla krajów nadbałtyckich. Uposażenie przekazywane przez Stolicę Apostolską wystarczało na studia i utrzymanie dla dwudziestu kilku alumnów². W sumie przez dwieście dwa lata wykształcenie zdobyło tu około 1400 osób³. Część z nich przyjęła

¹ O alumnacie w Braniewie pisali: A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej w latach 1525–1772*, Olsztyn 1993, ss. 131–135; A. Szorc, A. Kopiczko, *Wyższe seminarium duchowne „Hosianum”*. *Zarys dziejów*, Olsztyn 1995, ss. 59–69. Zob. też B. Kumor, *Alumnaty Papieskie, zw. też seminariami lub kolegiami papieskimi, zakłady o charakterze naukowo-wychowawczym*, w: *Encyklopedia Katolicka KUL*, t. 1, Lublin 1989, kol. 394–395, tam literatura; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*, oprac. L. Grzebień i in., Kraków 1996, tam hasło: Seminarium Papieskie, s. 611. Ze starszych opracowań zob. S. Załęski, *Jezuici w Polsce*, t. 4, cz. 1, Kraków 1905, ss. 9–17. Z historyków niemieckich o alumnacie pisał E. Brachvogel, *Die Priesterseminar in Braunsberg*, Braunsberg 1932.

² W aktach wizytacji z 1741 r. wizytujący alumnat kanonik Mikołaj Antoni Schulz odnotował, że od stu lat jest dwudziestu czterech alumnów, a ich liczbę moderują jezuici, stosownie do posiadanych funduszy. I tak np. prowincjał Prowincji Polskiej Paweł Boksza w 1601 r. uznał, że alumnów może być dwudziestu dwóch, natomiast Fabrycy Banfi w 1623 r. podniósł tę liczbę do dwudziestu czterech. Z kolei nuncjusz Opitius Pallavicini (1680–1688) otrzymał pozwolenie z Kongregacji, aby liczbę alumnów zmniejszyć, a uzyskane w ten sposób fundusze przeznaczyć na remonty. Tak uczyniono w 1692 r. – Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie (dalej: AAWO), Archiwum Biskupie (dalej: AB), A 32, k. 299r–v.

³ Ich nazwiska publikuje G. Lühr, *Die Matrikel des Päpstlichen Seminars zu Braunsberg 1578–1798*, Monumenta Historiae Warmiensis, Bd. 11, Königsberg 1925.

święcenia kapłańskie, pozostali stanowili wykształconą inteligencję katolicką. Ta dowolność wyboru stanu przestała być możliwa od 1635 r., kiedy zmianie uległ profil kształcenia. Zdecydowała o tym Kongregacja Rozkrzewiania Wiary, która w 1624 r. wydała nowe przepisy dla alumnatów, przekształcając je w Seminarium Papieskie. Stąd dzieje alumnatu w Braniewie można podzielić na dwa okresy: 1578–1635 oraz 1635–1798. W pierwszym nie było nacisku na wstępowanie do stanu duchownego, natomiast od 1635 r. alumni składali deklarację, iż „po ukończeniu lub wystąpieniu z Seminarium Papieskiego przez trzy lata nie wstąpią do żadnego zakonu czy zgromadzenia, ponadto na wezwanie Kongregacji lub nuncjusza wstąpią do stanu duchownego, przyjmą wszystkie święcenia i podejmą obowiązki misjonarza w swoim rodzinnym kraju”⁴. Pewna liczba duchownych po ukończeniu alumnatu pozostawała na Warmii. To, początkowo niezgodne z pierwotnym założeniem postępowanie, od 1747 r. stało się praktyką legalną. Na prośbę biskupa warmińskiego Adama Stanisława Grabowskiego (1698–1766) Kongregacja zezwoliła na pracę w diecezji warmińskiej tym alumnom, którzy stąd pochodzili. Dla diecezji była to decyzja korzystna, bowiem szeregi prezbiteratu zasilali duchowni wykształceni na koszt Kurii Rzymskiej.

W dwustuletniej historii alumnatu zmianom uległ tylko profil kształcenia, ale modyfikowany był też ogólny regulamin (w literaturze oraz źródłach zwany też statutem). Ten pierwszy, ułożony przez Antonio Possevino w 1578 r. dla alumnatu w Braniewie i Ołomuńcu, stanowiło dwanaście prostych zdań, które określały ogólne warunki funkcjonowania tychże instytucji⁵.

Regulamin, który jest przedmiotem niniejszego omówienia, był ostatni przed rozwiązaniem alumnatu w Braniewie. W stosunku do pierwszego jest to dokument bardzo rozbudowany. Jego treść została ujęta w dziewięciu roz-

⁴ Formuła przysięgi w języku oryginalnym znajduje się w AAWO, AB, A 32, k. 305v–306r. Tu podajemy jej brzmienie w języku polskim: „Ja N syn N z diecezji N, mając pełną świadomość praw i przepisów tegoż instytutu, które będę interpretował zgodnie z myślą przełożonych, dobrowolnie się im poddam i w miarę mych możliwości obiecuję je przestrzegać. I tak ślubuję, że jeśli wstąpię do tego kolegium, a potem z jakiegoś powodu opuszczę, czy to po zakończeniu, czy też przed ukończeniem studiów, do trzech lat nie wstąpię do żadnego zakonu, towarzystwa czy kongregacji, bez wyraźnej zgody Stolicy Apostolskiej albo nuncjusza apostolskiego i nie złożę tam jakichkolwiek ślubów. Ponadto przyrzekam i przysięgam, że na polecenie najwyższego przełożonego albo świętej Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, albo nuncjusza apostolskiego obejmę stan duchowny, i jeśli tak zdecydują przełożeni, przyjmę wszystkie święcenia, również kapłańskie. Również przyrzekam i ślubuję, że na polecenie Kardynała Protektora, albo wspomnianej Kongregacji, bądź nuncjusza apostolskiego, bez zwłoki powrócę do mego kraju, aby tam sprawować święte obrzędy i pracować nad zbawieniem dusz. Wypełnię to nawet wtedy, jeśli za zgodą Stolicy Apostolskiej, po trzech latach wstąpię do zakonu, towarzystwa czy zgromadzenia i złożę tam śluby. Tak mi dopomóż Panie Boże i Jego święta Ewangelia”. Dekret Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 24 XI 1624 r., wydany z polecenia papieża Urbana VIII, zobowiązywał do składania przysięgi, według powyższej formuły, chłopców, którzy ukończyli czternaście lat.

⁵ W języku niemieckim publikuje je G. Lühr, op. cit., ss. 11–12, natomiast w języku polskim S. Załęski, op. cit., ss. 11–13.

działach, z których każdy liczy od kilku do kilkunastu paragrafów. W sumie regulamin zajmuje sześć stron tekstu dużego formatu, zapisanego niezbyt dużymi literami⁶. Jego autorem był nuncjusz apostolski w Polsce Ferdynand Maria Saluzzo z książąt Coriliani arcybiskup kartagiński⁷. Znowelizowane zarządzenia powstały po wizytacji alumnatu, której dokonał nuncjusz Saluzzo na polecenie Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 4 czerwca 1791 r. Powodem kontroli było nagromadzenie się wielu nieprawidłowości. Saluzzo użył nawet sformułowania, że tam „prawo jest w pogardzie i zapomnieniu, a zarząd domu źle prowadzony”. Regulamin nuncjusza nie był zupełnie nowy, pragnął on bowiem zebrać w jedną całość zarządzenia dawne i nowsze, ale rozproszone, i dać uporządkowany nowy statut, dzięki któremu zostałyby przywrócona przede wszystkim dyscyplina. Przy realizacji tego zadania powoływał się na słowa papieża Benedykta XIV, który w liście z 14 stycznia 1741 r. do nuncjuszy w Wiedniu, Polsce, krajach nadreńskich i Belgii pisał: „Wszystko nawet bardzo dobrze urządzone z biegiem czasu odchodzi od pierwotnej poprawności, jeśli nie jest systematycznie kontrolowane”. Alumnaty, które na funkcjonowanie otrzymywały finanse z zewnątrz, podlegały szczególnej kontroli, a nawet podwójnej. Każdego bowiem roku wizytował je prowincjał jezuitów, a co pewien czas ze strony Kongregacji nuncjusz apostolski. Najczęściej nie czynił tego osobiście, ale przez swoich wysłanników. W przypadku Braniewa byli to kanonicy kapituły fromborskiej. W XVIII w. odnotowujemy kilka wizytacji⁸: w 1703 r., na polecenie nuncjusza Franciszka Pignatellogo⁹, przeprowadził ją kanonik Jan Franciszek Kurdwanowski, w 1718 r., za nuncjusza Hieronima Grimaldiego¹⁰ kanonik Jan Jerzy Kunigk, w 1741 r. kanonik Mikołaj Antoni Schulz (Szulc). Każda wizytacja wносиła coś nowego do istniejącego już regulaminu, a czasami były to tylko pewne poprawki.

Od czasu zaboru Warmii przez Prusy w 1772 r. pierwszą i zarazem ostatnią wizytacją była ta przeprowadzona przez nuncjusza Saluzzo w 1791 r. Fakt zaboru, ponadto rozwiązanie zakonu jezuitów stały się początkiem końca alumnatu. Właściwie nuncjusz Saluzzo formułował zarządzenia dla instytucji już upadającej. Wprawdzie alumnat nadal otrzymywał fundusze z Rzymu, ale funkcjonował w zupełnie innej rzeczywistości. Rząd pruski nie był zainteresowany rozwojem

⁶ Kopia tego dokumentu znajduje się w AAWO, AB, JA1, k. 3r–8v.

⁷ Urodził się 20 XI 1744 r. w Neapolu. Był synem Jakuba i Marii Józefiny Pignatelli. Nuncjuszem w Polsce był w latach 1784–1794. W 1801 r. został kardynałem. Zmarł 3 XI 1816 r. w Rzymie, pochowany w swoim kościele tytularnym św. Anastazego – H. D. Wojtyśka, *Acta Nuntiaturae Poloniae, Romae* 1990, s. 327.

⁸ Informacje o nich znajdujemy w AAWO, AB, A 32.

⁹ Nuncjusz apostolski w Polsce od 20 II 1700 do 6 X 1703 r. Kapelusze kardynalski otrzymał 17 XII 1703 r. Zmarł 5 XII 1734 r. – H. D. Wojtyśka, op. cit., ss. 288–289.

¹⁰ Nuncjusz apostolski w Polsce od 5 X 1712 do 2 IX 1721 r. Żył w latach 1674–1733. Kapelusze kardynalski otrzymał 2 X 1730 r. – ibidem, ss. 298–299.

tej instytucji, wręcz odwrotnie, kolejne zarządzenia świadczyły o wyraźnej niechęci. „W 1783 r. nakazał zaniechać aspiracji misyjnych i seminarium nastawić na kształcenie księży dla diecezji pruskich”. Warmińska otrzymała wówczas sześć miejsc. Obsadzał je biskup Ignacy Krasicki. Kolejne zarządzenie rządu pruskiego dotyczyło wieku kandydatów. W 1785 r. polecono, by do Seminarium Papieskiego przyjmować tych, którzy ukończyli dwadzieścia jeden lat¹¹. W tej sprawie Kongregacja Rozkrzewiania Wiary korespondowała z biskupem Ignacym Krasickim, polecając, by starał się o zmianę tego zarządzenia¹². Jednak rząd nie uległ prośbom, tłumacząc, że do decyzji o życiu w celibacie wymagany jest taki właśnie wiek¹³. Utrudnienia te powodowały, że diecezja miała problemy z obsadzeniem nawet tych sześciu miejsc, np. z tej puli w 1793 r. studiowało dwóch alumnów, a w roku następnym zaledwie jeden¹⁴.

W tej trudnej rzeczywistości eksjezuity rektor Piotr Laschki¹⁵ „starał się zakład utrzymać, ale nie miał ani sił, ani koncepcji, jak znaleźć się w nowej sytuacji”. W seminarium zapanował nieporządek, rektor nie był w stanie utrzymać dyscypliny. W 1789 r. nuncjusz Saluzzo skierował do Braniewa zakonnik bożogrobcę Maksyma Łowickiego, który miał wspierać rektora. Razem pracowali zaledwie rok. W 1790 r. Laschki wyjechał z Braniewa na parafię w Gniewie. Nuncjusz zapewniał Kongregację, że rektor Łowicki zdziała wiele dobrego dla seminarium, ale tak się nie stało. To za jego rektorstwa miała miejsce wizytacja nuncjusza Saluzzo i znowelizowany regulamin, o którym tu mowa.

Regulamin składa się z dziewięciu rozdziałów, zatytułowanych kolejno: Warunki, jakie powinni spełniać ubiegający się o miejsce; O formacji duchowej alumnów; O życiu i obyczajach alumnów; O kształceniu intelektualnym; O ubraniu alumnów; O pożywieniu i napojach; Porządek dnia; Usunięcie z alumnatu; O władzy rektora i jego pomocnika wobec alumnów. Już same tytuły wskazują, że przepisy regulowały rytm dnia codziennego alumnów, ich obowiązki względem nauki, wobec przełożonych, uwzględniały formację duchową oraz przepisy dyscyplinarne.

¹¹ Kandydaci byli zobowiązani okazać zaświadczenia z okręgów, gdzie mieli obowiązek odbywania służby wojskowej. Pisma dotyczące ograniczeń wojskowych zob. AAWO, AB, JA 1a, k. 2v-4r.

¹² AAWO, AB, A 115, k. 668r-v, Kongregacja Rozkrzewiania Wiary do biskupa warmińskiego, Rzym, 4 VI 1785 r.

¹³ AAWO, AB, A 115, k. 66, List do biskupa warmińskiego, Berlin, 12 VIII 1785 r. podpisał Jedlef.

¹⁴ AAWO, AB, A 110a, k. 165, A 111, k. 143r, Listy rektora do biskupa Krasickiego, Braniewo 19 IX 1793 r. oraz 4 III 1794 r.

¹⁵ Pochodził z Lidzbarka Warmińskiego, żył w latach 1728–1796. Od 1743 r. kształcił się w kolegium jezuickim w Reszlu. Trzy lata później wstąpił do zakonu jezuitów. Studiował w Akademii Wileńskiej, tam w 1748 r. uzyskał doktorat z filozofii. Wykłady prowadził w kilku kolegiach jezuickich. Od 1770 r. związany z Braniewem. Jego biogram zob. T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, t. 2: L–Ż, Olsztyn 1988, s. 6; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach*, s. 355.

Pełną władzę posiadał rektor. Jego prawa i obowiązki zostały w regulaminie sformułowane w rozdziale ostatnim, ale ze względu na ważność stanowiska omówimy je na wstępie. Rektor miał prawo przyjmowania i usuwania alumnów, a przy większej liczbie kandydatów niż miejsc dokonywał wyboru. Był stróżem prawa, ojcem wobec alumnów, tylko on ich napominał i karał. Zadawane pokuty egzekwował publicznie lub prywatnie, a miejscem ich wykonania mógł być refektarz, kaplica, sala nauki. Kara mogła polegać na skarceniu cielesnym, umartwieniu zmysłów lub upokorzeniu ducha¹⁶. Rektor miał też prawo głoszenia alumnom, w dowolnym czasie, konferencji ascetycznych. Za dobrą porę na te zajęcia uznano czas po modlitwach wieczornych.

Bezpośrednim przełożonym rektora był nuncjusz apostolski, wobec którego rektor miał pewne zobowiązania. Na bieżąco informował nuncjaturę o wszystkich ważnych wydarzeniach dotyczących seminarium, natomiast na koniec każdego roku sporządzał wykaz alumnów, podając ich nazwiska, rok nauki, kraj pochodzenia, wiek, czas wstąpienia do seminarium, postęp w nauce oraz prezentowane przez alumna obyczaje. Rektor prowadził też sprawy ekonomiczne domu i na koniec roku zestawiał dokładny spis wydatków¹⁷. Takie wykazy wysyłał do nuncjatury w Warszawie. Osobą wspierającą rektora był socjusz. Dokonywał inspekcji sypialni alumnów oraz innych pomieszczeń domu, towarzyszył alumnom występującym publicznie, miał obowiązek dopilnować, by uczniowie w wyznaczonych godzinach zachowywali spokój i milczenie. Mógł, bez uprzedniej zapowiedzi, wchodzić do pokoi alumnów, przez oszklone drzwi obserwować ich zachowania w sali nauki, notować alumnów wychodzących do miasta. O wszystkich poważniejszych sprawach miał obowiązek powiadamiać rektora.

Nuncjusz Saluzzo bardzo wyraźnie określił warunki, jakie powinni spełniać kandydaci ubiegający się o miejsce w Seminarium Papieskim. Mimo pewnych ograniczeń rządu pruskiego, z zapisów regulaminu można odnieść wrażenie, że nuncjusz jakby nie do końca respektował to zarządzenie, albo traktował je jako tymczasowe, bowiem jego ustalenia brzmią jak za najlepszych czasów tej instytucji. Dobór kandydatów należał do rektora. On miał zbadać, czy ubiegający się pochodzi z zacnej rodziny, odznacza się pobożnością i prawością obyczajów, czy jest zdolny, zdrowy i dość silny, by dźwigać trudności życia misjonarza i pracy duszpasterskiej, czy ma łatwość wypowiedzenia się, nie jest nazbyt wątpliwy, czy zadowolony prostym pożywieniem, nie nadużywa trunków, nie ma zobowiązań

¹⁶ Rodzaje stosowanych kar znajdujemy w aktach wizytacji kanonika Jana Jerzego Kunigka z 1718 r., np. klęczenie na środku refektarza albo z rozłożonymi na kształt krzyża ramionami odmawianie wskazanej liczby Ojciec nasz, Zdrowaś Maryjo, publiczne biczowanie się, pozbawienie drugiego dania, w poważniejszych przewinieniach post o chlebie i wodzie – AAWO, AB, A 32, k. 328v–329r – akta tej wizytacji.

¹⁷ Taki wykaz za 1741 r. zob. AAWO, AB, A 32, k. 340r–342v.

albo zadłużeń, czy nie ściga go sąd, ponadto czy jego nazwisko nie figuruje w rejestrze wojskowym. Zwłaszcza ten ostatni warunek mógł narażać przełożonych seminarium na pewne nieprzyjemności ze strony rządu.

Pierwszeństwo w przyjęciu mieli ci, którzy pochodzili z krajów północnych, a także ci, którzy znali język ludzi, wśród których w przyszłości mieli pracować. Ponadto od kandydata wymagana była znajomość języka łacińskiego i ukończenie pełnego kursu nauk humanistycznych, tak by od razu mogli podjąć studia z zakresu filozofii i teologii¹⁸. Musieli być w takim wieku, aby po ukończeniu studiów mogli bez oczekiwania przyjąć święcenia kapłańskie, czyli w chwili wstąpienia winni liczyć nie mniej niż siedemnaście lat. Nie koresponduje to ze wspomnianym już zarządzeniem rządu pruskiego, który wiek przyjęcia określił na dwadzieścia jeden lat. Dozwolone było przyjmowanie konwertytów, byleby wcześniej nie pełnili funkcji predyktantów i nie byli ich synami. Natomiast ograniczenia w przyjmowaniu dotyczyły osób zatrudnionych na dworach, głównie z powodu ich przyzwyczajen do życia bardziej swobodnego i często nazbyt uzależnionego od protektorów.

Takie były zalecenia nuncjusza, natomiast w praktyce kandydat wprawdzie przedstawiał się rektorowi i ten oceniał, czy nie ma on wad na ciele, ma odpowiedni głos, wzrok i nieodrażający wygląd zewnętrzny. Aspirant zobowiązany był przedłożyć świadectwo urodzenia z prawego łoża oraz poświadczenie o przebiegu dotychczasowej nauki. Otrzymywał do przeczytania regulamin uczelni oraz dekret Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, ponadto formularz przysięgi o szczerzej woli wytrwania w obranej drodze życiowej. Przyjęci kandydaci odbywali kilkudniowe skupienie, przystępowali do spowiedzi i komunii św. i w ten sposób rozpoczynali sześciomiesięczny czas próby. Podczas tego półroczna rektor bacznie obserwował kandydatów, a i oni sami mieli ocenić własne siły oraz ideały misyjne. Po upływie pół roku aspiranci składali przysięgę i podpisywali ją w dwóch egzemplarzach, z których jeden przesyłano do nuncjatury, drugi zaś deponowano w archiwum domowym. Kto nie zdecydował się na złożenie przysięgi, musiał zakład opuścić.

Odnosnie do formacji duchowej nuncjusz przywołał słowa papieża Grzegorza XIII, fundatora alumnatów, który napominał przełożonych, aby wprawdzie oni sami byli święci i dbali o duchowy wzrost alumnów, a nieczyniących postępu usuwali¹⁹. Do tych ostatnich należeli ci, którzy źle się sprawowali, unikali za-

¹⁸ Zalecenia o skróceniu okresu kształcenia w alumnatych z dziewięciu do pięciu lat wydała Kongregacja już 28 I 1647 r. Natomiast w aktach wizytacji z 1718 r. Jan Jerzy Kunigk zapisał, że nauka trwa sześć lat: przez pierwsze dwa lata alumni uczyli się filozofii, przez cztery następne studiowali nauki teologiczne.

¹⁹ O formacji duchowej alumnów, oprócz omawianego tu regulaminu, jest mowa w tekście zatytułowanym „Leges antique”. Stanowi go dwadzieścia punktów – AAWO, AB, A 32, k. 319v–322r.

jęć kościelnych i nie uczyli się ceremonii. Alumni zobowiązani byli dwa razy dziennie, rano i wieczorem, gromadzić się w kaplicy domowej na modlitwach, które obejmowały: półgodzinne rozmyślanie, litanie do Matki Bożej, nieszpory, litanie do Wszystkich Świętych za benefaktorów i za Kościół, kwadrans na rachunek sumienia. Ponadto codziennie mieli brać udział we Mszy św., natomiast w święta pomagać w katedrze we Fromborku. Na miejscu zaś uczestniczyli w procesji z Najświętszym Sakramentem, podczas której nieśli baldachim, a w większe święta, ubrani w komże i dalmatyki, uczestniczyli w liturgii. Zgodnie ze zwyczajem uczniowie raz w miesiącu byli zobowiązani przystępować do spowiedzi i komunii św. Podobnie mieli postępować w Wielki Czwartek. Każdego roku w Wielkim Tygodniu – w poniedziałek, wtorek i środę – odbywali rekolekcje, zaś przed święceniami kapłańskimi rekolekcje ośmiodniowe. W niedziele i święta, oprócz codziennych modlitw, wszyscy gromadzili się w sali (zwanej muzeum) i przez pół godziny słuchali lektury na temat stanu duchownego, czytanej kolejno przez alumnów. Natomiast w dni powszednie, podczas obiadu i kolacji, czytany miał być przynajmniej jeden rozdział z Pisma Świętego oraz teksty z historii Kościoła. Czytali je alumni w kolejności, zmieniając się co tydzień. W ramach ćwiczeń do przyszłej pracy duszpasterskiej jeden z wyznaczonych przez rektora alumnów codziennie przewodniczył modlitwom dla służby domowej²⁰, a w niedziele wykładał jej katechizm. Ponadto wszyscy alumni zobowiązani byli chodzić na zajęcia i pilnie się uczyć.

W regulaminie nuncjusz Saluzzo dużo uwagi poświęcił sferze obyczajowej i dyscyplinarnej. Podkreślił, że zadaniem Seminarium Papieskiego jest „uformowanie” człowieka kościelnego, zdolnego kierować duszami ludzkimi, dlatego alumni winni zachowywać regulamin, z szacunkiem odnosić się do rektora i jego pomocnika jako stróżów porządku. Zwyczaże obce temu duchowi należało eliminować. Kontakt alumna z rektorem miał mieć charakter indywidualny, skromny, synowski, nie powinien natomiast przybierać formy rozmowy rektora z delegatem danej społeczności. Takich wysłanników rektor mógł odesłać bez wysłuchania. Alumni jako ubodzy i żyjący z pobożnych fundacji mieli ćwiczyć się w ciągłej pokorze. Przypominano, że nie przystoi wielkie mniemanie o sobie i przywłaszczanie prerogatyw ludzi bogatych. Tym, którzy mieli święcenia wyższe, zakazane było wynosić się nad mniejszych, z zachowaniem jednak precedencji w wyznaczonych miejscach. Dotyczyło to też braci bazylianów, których obowiązywały te same prawa i obowiązki. Z kolei prace służebne zobowiązani byli podejmować wszyscy po kolei i ochoczo, czy to w kaplicy, refektarzu, sali

²⁰ W alumnacie było sześć osób służby; należeli do niej: dyspensator (zaopatrzeniowy), piekarz, kucharz, odźwierny, usługujący do stołu i chłopiec do wożenia drewna.

nauki, czy w gimnazjum. Rano, zaraz po wstaniu, wszyscy śłali łóżka, w wyznaczone dni sprząтали pokoje sypialne, salę nauki i inne wskazane pomieszczenia, zaś stoły i książki zachowywali w należyтым porządku. Mieli obowiązek podejmować wszystkie wskazane prace w domu. Do siebie nawzajem należało odnosić się z czcią, unikać swarów i waśni oraz pamiętać, że miłość jest fundamentem wszystkich cnót. W chodzeniu obowiązywała powaga. Do kościoła i szkoły alumni udawali się dwójkami, w milczeniu, pod okiem pomocnika rektora lub starszego ucznia, wyznaczonego przez rektora.

W codziennych obowiązkach przewidziane były też chwile odpoczynku. Poza godziną przeznaczoną na rekreację zakazane było włóczenie się po domu i urządzenie pogawędek. Zakaz dotyczył też swobodnego korzystania z pomieszczeń budynku. Nie wolno było wchodzić do sali nauki innych współmieszkańców²¹ oraz do swojej wprowadzać kogoś z zewnątrz. Bez pozwolenia rektora alumni nie mogli wchodzić do pomieszczeń służby, o nic ją prosić ani nic przyjmować, a tym bardziej wydawać polecenia. Również bez zgody rektora nie wolno było nikogo wpuszczać do środka budynku. Kto wprowadził krewnych lub powinowatych bez pozwolenia i bez dobrania sobie socjusza, ten za karę nie otrzymywał posiłku. Do pomieszczeń takich, jak refektarz, sala nauki, pokoje, sypialnie był zakaz wprowadzania obcych, nawet pedagogów czy kolegów z klasy. Kobiety obce nie miały wstępu nawet do portierni. Bez pozwolenia nie można było wychodzić z domu, czy to samemu, czy z kolegą, nawet pod pretekstem wizyty u profesora. Kto zlekceważył to zarządzenie, miał być natychmiast zgłaszany do nuncjatury. Rektor został zobowiązany do udzielania jedynie sporadycznie pozwoleń na prywatne wyjścia z domu. Gdyby zaszła taka konieczność, miał wychodzącemu wyznaczyć na socjusza alumna cieszącego się dobrą opinią. Powrót należało zgłosić rektorowi. Kto bez pozwolenia potajemnie sam wyszedł, a nawet i ci, którzy na wyjście mieli zgodę, jeśli na mieście spowodowali zgrzeszenie, np. przebywali w karczmie albo nocowali poza seminarium, mieli być usuwani.

Pośród wielu zakazów alumni nie mieli też prawa zatrzymywać przy sobie chłopców czy służących. W celu wykluczenia wszelkiego rodzaju posług ludzi z zewnątrz, portier trzymał bramę ciągle zamkniętą, a przychodzących miał obowiązek dokładnie wypytać o cel wizyty, nie wpuszczać ich w głąb domu, a nawet rewidować, gdy zachodziło podejrzenie, że wnoszą coś dla domowników.

²¹ Chodzi tu zapewne o konwiktorów, których przyjmowano do alumnatu, aczkolwiek niechętnie. Konwiktorzy opłacali swoje utrzymanie, w jakiejś części pokrywali też koszty remontu budynku. Nie mieli wspólnego życia z alumnami, mieszkali w osobnych pokojach, spotykali się tylko w kaplicy – informacje te zawarł w protokole powizytacyjnym z 1741 r. wizytujący kanonik Jan Jerzy Kunig – AAWO, AB, A 32, k. 300r.

Alumnom zakazano dokonywania jakichkolwiek transakcji rzeczami, np. zamieniać czy dawać w podarunku, ponadto nie mogli trzymać przy sobie pieniędzy. Sakiewkę należało zdeponować u rektora, aby w ten sposób wyeliminować wydatki na rzeczy szczególnie niewskazane młodzieńcom, jak gorzałka czy inne napoje alkoholowe. By uniknąć takich pokus, pokoje alumnów i ich skrzynki czy walizki nie mogły być zamykane na klucz, a rektor miał prawo ich zrewidowania.

Obostrzenia dotyczyły też korespondencji. Listy można było wysyłać tylko za każdorazowym zezwoleniem rektora, jemu też należało okazać listy nadesłane. Natomiast jeśli któryś z alumnów został przyłapany na pisaniu listów o treści plugawej, buntowniczej, ubliżającej, zawierającej złe rady i szerzącej wady, ten miał być niezwłocznie usunięty z seminarium. Taka sama kara miała spotkać tych, którzy ośmieliliby się wzniecać bunt, nakłaniać do nieposłuszeństwa wobec przełożonych, a także tych, którzy nie podjęliby nałożonych kar, zatrzymali przy sobie pieniądze albo popierali i partycypowali w przewinieniach innych lub wreszcie tych, którzy w jakikolwiek sposób ośmieliliby się burzyć spokój w seminarium. O wszelkiej niesubordynacji należało powiadomić nuncjaturę. Połajanki i kary alumni mieli przyjmować z uległością i cierpliwością „dla swojego postępu duchowego i chwały Jezusa Chrystusa”.

Alumnów obowiązywał też zakaz oddawania się zabawom podczas codziennych wolnych chwil po posiłku. W dni wolne od nauki rektor mógł pozwolić na bardziej dowolne, ale jednak umiarkowane zabawy, wykluczające szkody na zdrowiu. Należało wystrzegać się chichotów i wrzasków, natomiast skromnie, pogodnie i radośnie rozmawiać ze wszystkimi, w miejscu do tego przeznaczonym.

Po święceniach alumni udawali się do katedry we Fromborku, w lecie pieszo, zimą wozem. Zobowiązani byli nosić tonsurę, a włosy z umiarem, ani kędzierzawe, ani zbyt opadające z tyłu²².

Podobnie ściśle zostały określone zasady kształcenia intelektualnego. Kongregacja Rozkrzewiania Wiary zarządziła, aby Seminarium Papieskie przygotowywały alumnów do obowiązków proboszczów, a zadaniem rektora było ten cel realizować. Rektor miał wpieryw rozpoznać poziom wiedzy alumnów. Tych, którzy ukończyli gimnazjum skierować na studia filozoficzne, a tym po filozofii zapewnić kształcenie w publicznym kolegium²³ w teologii scholastycznej albo dogmatycznej, a przynajmniej moralnej czy w prawie kanonicznym, zgodnie ze zdaniem rektora, o czym zarządziła Kongregacja 2 września 1646 r. Alum-

²² Za zbyt długie włosy napominany był przez rektora Łowickiego, a także biskupa Krasickiego alumn Jan Grunenberk, który naukę w alumnacie podjął w 1786 r. – listy rektora do biskupa w jego sprawie z 1790 r. zob. AAWO, AB, A 106, k. 268, 311.

²³ Oznaczało to, że alumni chodzili na zajęcia do kolegium dla świeckich.

ni mieli uczęszczać tylko na te publiczne wykłady, które naznaczył im rektor. Jeśli uznał, że jego podopieczni nie bardzo nadawali się do studiowania filozofii bądź teologii, miał zadbać, aby wyteżoną pracą przyuczuli się teologii moralnej i poznali zasadnicze argumenty przeciwko heretykom. Wykłady z filozofii i teologii alumni mieli obowiązek notować i przez ich powtarzanie opanowywać. Inną formą nauki i ćwiczeń były dyskusje. Klerycy teologowie prowokowali do niej filozofów, ponadto brali udział w innych publicznych lub prywatnych dysputach²⁴. Z kolei wszyscy uczniowie powinni być przygotowani na sprawdzian, jaki zarządzał rektor lub jego pomocnik, z zakresu materiału przerabianego w szkole. Aby rektor dokładniej mógł wypełnić swój obowiązek, miał prawo prosić profesorów o pewne poufne informacje o poszczególnych alumnach. Niedbających i opuszczających lekcje stosownie do winy ukarać, aż do usunięcia włącznie. Obowiązkowo cztery razy w tygodniu rektor powinien zarządzić ćwiczenia z teologii moralnej, natomiast w każdą niedzielę zorganizować rozwiązywanie kazusów sumienia, naukę rytów i ceremonii, śpiewu gregoriańskiego oraz historii Kościoła, którą codziennie czytano w refektarzu. Z kolei w niedziele i święta, w refektarzu, alumni głosili próbne kazania²⁵. Natomiast podczas wakacji uczyli się sposobu przygotowania hostii, prania i składania korporatów oraz pozostałej bielizny mszalnej.

W dni wolne od nauki i we wszystkie święta alumni mogli rozmawiać ze sobą w języku ojczystym, natomiast kiedy się uczyli, zobowiązani byli porozumiewać się po łacinie, możliwie starannie.

Określone zostały też zasady korzystania z książek i biblioteki. Bez pozwolenia rektora nie wolno było trzymać własnych książek, zaś te zakazane, tchnące herezją, miały być złożone u rektora, który mógł ich nigdy nie zwrócić, ewentualnie oddać, gdy młodzieńcy fizycznie i duchowo dojrzeją i będą zdolni zająć krytyczne stanowisko co do ich treści. Bibliotekarzem był jeden z wyznaczonych alumnów. Trzymał książki w zamknięciu, ponadto miał obowiązek sporządzić dwa indeksy alfabetyczne, pierwszy – autorów, drugi rzeczowy odnoszący się do treści. Książki z biblioteki można było wypożyczać tylko do sali nauki, nie zaś do mieszkań prywatnych. Opuszczający seminarium musieli rektorowi lub jego socjuszowi okazać swoje rzeczy w celu wykazania, że nie przywłaszczyli sobie żadnej książki.

Stosunkowo krótki rozdział dotyczył stroju uczniów. Alumni kolegiów podległych Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, zarówno zakonnicy, jak i diecezjalnicy, winni mieć strój jednakowy. Podobnie miało być w Braniewie. Strój, tak jak

²⁴ W polemikach mieli rywalizować ze scholastykami kolegium jezuickiego. Praktykowany był też zwyczaj, że rektor na początku roku dawał niektórym alumnom książki na cały rok, by potem wybrane kwestie moralne poddawali publicznym dysputom i sami brali w nich aktywny udział – AAWO, AB, A 32, k. 331v.

²⁵ W ciągu roku zobowiązani byli wygłosić trzy kazania w refektarzu – AAWO, AB, A 32, k. 332v.

dawniej, stanowiła sutanna i sznur do przepasania, płaszcz z czarnego sukna, futro skórzane, na głowę w lecie kapelusz, w zimie czapka, trzewiki z cholewami i klamrami. Ubranie to wszystkim klerykom za darmo zapewniał rektor po półrocznym nowicjacie. Trzej bazylianie, którzy wówczas kształcili się w alumnacie, zakonne ubranie mieli zdeponować u rektora, na co dzień zaś używać takiego jak wszyscy. Zużyte szaty i obuwie wymieniano na nowe, ale po uprzednim zbadaniu przez rektora, czy przypadkiem zniszczenie nie nastąpiło przedwcześnie i z winy kleryka. Kto z własnej winy w jakikolwiek sposób uszkodził ubranie, nie otrzymywał nowego, ale po reperacji nosił stare. Nie wolno było klerykowi dawać pieniędzy zamiast ubrania. Z powodu inflacji nie wystarczało funduszy na pokrycie wszystkich kosztów utrzymania alumnów, dlatego ci, którzy po ukończeniu studiów mieli zapewnioną pracę w konkretnej parafii, o nowe szaty mieli postarać się u proboszcza. Podobnie stamtąd powinni otrzymywać pieniądze na drogę. Przed odejściem zobowiązani byli oddać wszystko, co w seminarium otrzymali: książki, ubranie, itp. Tylko ci otrzymywali ubranie i pieniądze na drogę, którzy podjęli pracę misyjną w Szwecji, Danii, Kurlandii i Moskwie.

Kolejne rozporządzenia dotyczyły sfery bytowej. Pożywienie alumnów papieskich określił pierwszy fundator. Powinno ono być umiarkowane. Od początku istnienia alumnatu w Braniewie na obiad były trzy dania, mianowicie w niedziele i święta mniejsze i dni feriale (poniedziałek–czwartek) dwa dania mięsne i trzecie z warzyw. W piątki i soboty dwa dania jarzynowe i trzecie z ryb, po obiedzie zaś kawałek sera. W święta większe, mianowicie na Wigilię i pierwszy dzień Bożego Narodzenia, w święto Trzech Króli, Wielki Czwartek, w pierwszy dzień Wielkanocy i Zielonych Świąt, Boże Ciało, Wniebowstąpienie Pańskie, Wniebowzięcie NMP, Wszystkich Świętych, św. Piotra Apostoła, św. Grzegorza Wielkiego i w ostatni dzień Zapustów podawano potrawy lepsze, powiększone porcje, a nawet dwa dania. W te święta serwowano też porcję wina. Na kolację były dwa dania, obfitsze bywały jedynie kolacje w czwartki i wtorek przed Popielcem.

Zasadniczym codziennym napojem do obiadu i kolacji było piwo domowej produkcji. Picie miodu pitnego, jak i pełnego piwa, nazywanego czarnym, było zakazane zarówno w refektarzu, jak i poza nim, a także podczas rekreacji w ogrodzie, chociaż tam pito to piwo. Nuncjusz Saluzzo uznał to za nadużycie i nakazał wyeliminować. Alumnom nie wolno było też spożywać gorzałki, nawet w porcjach i formie lekarstwa, dlatego karze podlegali ci, którzy ośmielili się przynosić z miasta jakikolwiek alkohol. Ogólnie młodym ludziom wpajano umiarkowanie w jedzeniu i picu. Pożywienie należało spożywać wyłącznie w refektarzu i nie wnosić do pokoi. Kto się do tego nie zastosował, w dniu następnym, przy wspólnym stole, pościł o chlebie i wodzie. Tylko chorym wolno było

podać posiłek do pokoju. Obowiązywał też zakaz sporządzania sobie w kuchni osobnego dania pod groźbą konfiskaty tegoż. Do refektarza wolno było wchodzić tylko ubranym w sutannę, nie przeszkadzać przez rozmowy i hałas podczas lektury.

Skrupulatnie został zaplanowany cały dzień alumnów. Odnośne zarządzenia ujęto w rozdziale siódmym. Dzień rozpoczynał się o godzinie piątej trzydzięści, kończył o dwudziestej. Te kilkanaście godzin alumni dzielili na modlitwy, naukę wspólną oraz prywatną, posiłek, rekreację, sprzątanie. Po porannej toalecie, o godzinie szóstej w kaplicy odbywały się pierwsze modlitwy i rozmyślenia, a po nich prywatna nauka do czasu wyjścia na wspólne wykłady. Obiad był o godzinie jedenastej, następnie rekreacja i ponownie wspólne wykłady. Po zajęciach wszyscy udawali się do kościoła na Mszę św. W wyznaczone dni i godziny, przed lub po południu, były powtórki w szkole lub w domu, zgodnie z zarządzeniem rektora i kierownictwa gimnazjum, ćwiczenia z liturgii i teologii moralnej. Co drugi dzień – w poniedziałek, środę i piątek o godzinie piętnastej trzydzięści alumni przez pół godziny sprząтали pokoje. Otrzymywali jakiś napój, a później uczyli się prywatnie. Kolacja rozpoczynała się o godzinie osiemnastej trzydzięści, a po niej była jeszcze krótka rekreacja. Kwadrans przed dwudziestą alumni udawali się do kaplicy na modlitwy wieczorne i rachunek sumienia. Od godziny dwudziestej obowiązywała cisza nocna. Indywidualnie rektor mógł zezwolić na naukę wieczorem. W niedziele i święta zaraz po modlitwach porannych, aż do wyjścia do kościoła, był czas na lekturę pożytecznych książek i na studium, zaś po obiedzie i po nieszporach na studium i rozwiązywanie zadanych kazusów moralnych.

W dni przeznaczone na rekreację alumni w asyście przełożonych udawali się do ogrodu albo do posesji Mons Alba. Dawniej odbywały się tam od maja do sierpnia różne poczęstunki na koszt alumnatu, teraz zostały one zakazane. W to miejsce rektor mógł omawiać ważniejsze wydarzenia z historii Kościoła.

Kolejne zarządzenia nuncjusza dotyczyły kwestii usunięcia z alumnatu. Po pierwszych sześciu miesiącach pobytu i próby rektor sam mógł zdecydować o wydaleniu aspiranta nierokującego nadziei. Pozostawali tylko ci, którzy przejawiali gorliwość do kształcenia charakteru i umysłu. Polecono zgłaszać nuncjuszowi alumnów buntowniczych, odrywających innych albo siebie samych od pobożności, dobrych obyczajów i studiów, lekceważących i odrzucających uwagi i napomnienia przełożonych, potajemnie wychodzących z kolegium, spożywających napoje alkoholowe, gorszycieli, furiatów, itp.²⁶ Jeśli ci stanowczo napomnieni nie zmieni-

²⁶ W styczniu 1787 r. ekscesy alumnów sądził dziekan kapituły fromborskiej Karol August Kajetan Pöppelmann – odnośny dokument zob. AAWO, AB, A 102, k. 3r–6r: Actum Brunbergae in Collegio Pontificio, 10 I 1787 r. Wcześniej, podczas wizytacji w 1718 r., wizytujący kanonik Jan Jerzy Kunigk usunął z alumnatu Antoniego Langhannigk, pochodzącego z Sątop. Miał on już wówczas cztery święcenia niższe. Kunigk nakazał mu wypełnić przysięgę, iż będzie pracował w duszpasterstwie, a wykonać to miał na Pomorzu – Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands, 1901, Bd. 15, s. 695.

li postępowania, należało ich zgłosić do nuncjatury, która uwalniała ich od zobowiązań podjętych pod przysięgą i usuwała z alumnatu, aby nie gorszyli innych. Jeśli nuncjatura usunęła kogoś przed ukończeniem studiów i nie uwolniła od zaprzysiężonych zobowiązań, należało im przypomnieć, że przysięga nadal ich obowiązuje.

Alumni sprawujący się dobrze pozostawali do ukończenia studiów i przyjęcia święceń kapłańskich. Otrzymywali na piśmie pozytywne opinie. Okazywali je ordynariuszom diecezji, na terenie których wypadło im pracować. Zakazywano na pożegnanie częstować alumnów jakimkolwiek napojem, jeśli zaś dotąd taka praktyka istniała, należało jej zaniechać.

Znowelizowany regulamin nuncjusz Saluzzo polecił czytać co miesiąc w obecności wszystkich alumnów. Obowiązywał on do zamknięcia Seminarium Papieskiego w 1798 r. Ostatni rektor, Maksym Łowicki, powrócił do klasztoru w Gnieźnie. Natomiast decyzją Kongregacji Rozkrzewiania Wiary 18 października 1800 r. i za zgodą papieża Piusa VII budynek Seminarium Papieskiego (Steinhaus) został przekazany diecezji warmińskiej²⁷.

ANEKS

Tekst regulaminu nuncjusza Ferdynanda Marii Saluzzo z 29 września 1791r., w języku oryginalnym

Źródło: kopia dokumentu w: AAWO, AB, JA1, k. 3r–8v

Ferdinandus Maria Saluzzo patricius Neapolitanus ex ducibus Coriliani Dei et Apostolicae Sedis gratia archiepiscopus Carthaginensis Sanctissimi Domini Nostri Pii divina providentia Papae VI praelatus domesticus et pontificio solio assistens, eiusdemque et Sanctae Sedis Apostolicae in Regno Poloniae et Magno Ducatu Lithuaniae cum facultatibus legati de latere nuntius.

Quod Sanctae Memoriae Benedictus XIV Pontifex Maximus in suis literis die 14 Januarii 1741 ad suos nuntios Viennae, Poloniae ad tractum Rheni et Belgii commorantis edixerat:

„Quaecumque quamvis optima instituta nisi saepe saepius advigiletur, a primaeva disciplina sensim desciscere, proindeque si quid in doctrinis, moribus, sumptibus paulatim, declinare constitisset, id ad pristinum statum revocari

²⁷ Tekst dekretu Kongregacji zob. AAWO, AB, Eb39 – Rzym 18 X 1800 r. Dokument podpisał kardynał Borgia. W dokumencie tym zapisano, że budynek Kolegium Papieskiego ma być inkorporowany do warmińskiego seminarium diecezjalnego (*incorporatur cum Episcopali Seminario Warmiensi*).

deceat, in specto prius an leges eodem quo praescriptae ab initio fuerunt modo servantur an per temporum vices quae alias salutaria visa ac propterea statuta fuerunt, abrogari contigerit, aut in praesentia iure et merito abrogari oporteat, an ad maiorem utilitatem novae condendae sint leges, seu potius antiquis regulis, sive oblitteratis, sive immutatis novae sint addendae”.

Quod inquam Pontifex ille immortalis memoria dignus de Seminarii Pontificii reformatione indigentibus edixerat, id nos ac etiam muneris nostri ratio impulit, ut in Seminario Pontificio Brunsbergensi visitationem nomine nostro institui, eiusdemque seminarii administrationem, leges ac earum observantiam, et si quae invaluerunt consuetudines, intimius cognoscere curaverimus. Quumque summo dolore nostro idem seminarium a prima sua salutari institutione plurimum deviasse, leges in eo contemptas vel neglectas administrationem rei familiaris et omnia pessum ivisse observaverimus, ideo ad accuratam illius reformationem antiquas leges renovandas, et suo vigori restituendas, necnon novas ipsis super addendas esse decrevimus probante consilium nostrum Sacra Congregatione de Propaganda Fide, prout eruitur ex ipsis litteris datis die 4 Junii huius anni. Ac ut facilius ad primam ut aiunt, oculi coniectionem singuli alumnatum hunc incolentes, quid agendum, quidve vitandum sibi sit, scire valeant, dispersas olim, et diversis temporibus latus leges, per nos in ordinem digestas, et ad capitula redactas (novis nonnullis superadditis) manu nostra subscriptas et sigillo munitas alumnatum eidem exhibemus, volentes et auctoritate, qua gratia Sanctissimi Domini nostri fungimur Apostolica praecipientes, ut eadem singulis mensibus, diebus ad hoc determinandis, perlegantur in publico, omnibus scilicet quos ligare debent ad audiendum congregatis, ne ulla unquam excusatione ab ipsarum observantia quispiam se subducere valeat.//

Leges in Collegio Pontificio Brunsbergensi observandae

Caput I: De requisitis dotibus illorum, qui in numerum alumnorum recipi possint, et de observandis in admissione.

1. Delectus admittendorum ad alumnatum habendus est summa diligentia. Investigabit rector domus, num concurrentes sint honestis nati parentibus, num explorata sit ipsorum pietas, morum probitas, indolis tractabilitas ingenii capacitas, num corpore sint sani, et ad ferenda incommoda missionum seu curae animarum satis robusti, an habeant auctum visum, et auditum, linquamque expeditam, utrum non sint nimium delicati, sed assueti vesci cibis communibus non tamen gulosi, vel nimio potui indulgentes. Si forte reddendis cuiquam ra-

tionibus non obnoxii, non aere alieno gravati, aut criminum rei si alicui militiae non adscripti negratia ipsorum moderatores collegii molestias patiantur.

2. In concursu iuvenum alumnati sese offerentium ii admittantur qui ortum duxerint ex septentrionalibus regionibus, et in quibus maior est inopia ministrorum apostolicorum ad formam constitutionis, foundationis ac decretorum Sacrae Congregationis, praeferendus est delectus illorum, qui sint ex illis regionibus, vel saltem idiomate illorum populorum septentrionalium instructi, in quibus maior est inopia ministrorum apostolicorum.

3. Iuxta recentiora decreta admitti non possunt qui linguam latinam et praecepta artis rhetoricae prius non didicerint, ut statim philosophiae seu theologiae dogmaticae vel saltem morali vacare possint.

4. Aetate ea esse debent, ut finitis studiis sine mora ordinibus sacris initiari valeant, ideoque dum recipiuntur habeant annos saltem septimdecem completos.

5. Conversi ex haereticis vel filii eorum admitti non prohibentur non tamen qui operam dederint praedicantibus, seu ministris dissidentium, vel qui fuerint eorum filii.

6. Arcendi etiam sunt, quantum fieri potest, iuvenes aulam secuti, nam tales liberiori vitae assueverunt, et saepe patronis suis confidunt.

7. Nemo admittendus nisi coram a rectore sit visus, et auditus ne forte ex absentibus vel minus sani, vel lingua haesitates, seu crespitantes, vel oculo torvi, aut visu debiles ingrediantur, quales defectus dissimulare solent, qui iuvenes commendant.

8. Testimonia legitima antea vitae et studiorum, tum natalium ex libro metrices parochiali ingredienti alumnatum producant.

9. Antequam in domum stabiliter admittantur candidati, dandae sunt illis leges et ordinationes huius alumnatus, tum decreta Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, et formula iuramenti, ad perseverantiam in futuro, quem amplecti desiderant statu singulos obligantia, quatenus iis attenti perlectis maturius resolvant, nun dispositi // et apti sint ad eorum observantiam promittendam.

10. Postquam alumnus novellus leges et statuta per aliquot dies relegerit, se seque ad amplectendum statum disposuerit, generalem peccatorum confessionem faciet, et ad Sacram Communionem accedet, continuabitque in hoatum tyrocinium inter caeteros alumnos constitutus integro sex mensium decursu.

11. Primo a suscepto tyrocinio semestri, rector diligentius attendet moribus et ingenio tyronis, num sit huiusmodi, qui eum dignum in Vineam Domini operarium polliceantur. Ipse vero tyro experietur vires suas, utrum hae amplectendo statui clericali et apostolicis missionibus pares futurae sint. Post completos sex menses probationis tyro, qui iudicio rectoris dignus habeatur, libere

consentiens iuramentum explebit, iuxta solitam alumnatus formulam cuius duo exemplaria manu propria subscribet, quorum alterum in archivio collegii a rectore asservabit, et alterum ad Nuntium Apostolicum pro tempore transmittet. Si quis autem iuramentum eiusmodi ut praescribit, emittere recusaverit, illi-
co e collegio dimittet.

Caput II: De studio pietatis

1. Cum sacrae memoriae Gregorius XIII Pontifex Maximus munificentissimus fundator huius alumnatus imprimis monitos esse voluerit superiores seminarii, quatenus et ipsi pii sint, et subiectarum sibi animarum salutis studiosi, maximamque divini honoris habeant rationem, proinde rector domus istius summo cum delectu receptos iuvenes statim in Dei timore accurate institui procuret, et deprehensos negligentius pietati vacantes, ad virtutemque non valde propensos, sine ulla mora dimittat, ita sub obtestatione divini iudicii ipsomet fundatore mandante.

2. Si quis ex alumnis indignum quid in orationis domo, aut inhonestum dicto vel fauto, nutu vel despectu minus decenti commiserit si sacras ceremonias discere, vel exercere neglexerit, aut ab ecclesiasticis, seu clericalibus officiis alienus fuerit, vel templum chorum que fugerit, mox monitus, nisi resipuerit, in alumnatu non tollat.

3. Omnes alumni quotidie bis ad orandum in domestico oratorio convenient, mane scilicet et vespere, mane quidem, postquam decenter loti et vestiti fuerint, meditationi dimidium horae intendant, veluti absoluto et necessario vitae et vocationis ecclesiasticae alimento, tum litanias de Beatae Virgine Maria cum adiunctis orationibus recitabunt, vespere deinde litanias de Omnibus Sanctis pro fundatoribus et benefactoribus semianarii et pro Ecclesia catholica recitabunt, post quas conscientiam per quadrantem horae examinabunt. Si qui ad orandum nonvenerint plenas licant.

4. Omnes quotidie sacro devote et decenter, loco constituto intererunt concioni vero et vespere diebus dominicis et festis, ac pro consuetudine // localis ecclesiae sacros eius ministros in cantu choralis iuvabunt.

5. Ad congregationem studiosorum, dum habetur, omnes se conferant, ad hoc ut specimen virtutis aliis praebeant, et ipsi quoque in actibus virtutis exercentur, piisque exhortationibus instamentur.

6. Pro consuetudine congregationis scholarium ad minimum semel vel bis in mense omnes confiteantur, et Sacram Communionem ad crates presbyterii ordinate flectendo sumant. In hebdomada vero sancta feria quinta Cenae Domini communicent.

7. Umbellam in processione solemnī dum venerabile sacramentum defertur portare, in festivitātibus maioribus dalmaticis et superpelliceis induti officia ordinum suorum exequi non omittant, iuxta ordinationem a rectore praescribendam.

8. Omni anno feriis dua, tertia et quarta maioris hebdomadae tridua exercitia, seu recollectiones spiritiis, omnes simul in eodem oratorio peragant. Sed ii qui ordinibus sacris initiandi erunt similia exercitia per octiduum segregati a consortio caeterorum peragent.

9. Diebus dominicis et festis praeter solitas meditationes matutinas, omnes congregati in musaeo, antequam exeant ad vesperas per dimidium horae audiant lectionem libri Spiritualis de materia statu clericali competenti, perlegente uno, qui ex turno hebdomadarius erit rector vero seu pater spiritualis peractam spiritualem lectionem oretenus referet, et ad praxim applicabit.

10. Quotidie ad prandium et caenam lectio sacra fiat saltem unius capituli Bibliorum, et deinde historiae Ecclesiae, quam singuli alumni ex turno septimanatim perficiunt. Diebus tamen dominicis et festis loco lectionis concionabuntur in refectorio, iuxta ordinationem et materiarum distributionem per rectorem initio anni exponendam.

11. Idem alumnus qui iuxta ordinem praescribendum arbitrio rectoris cum familia domestica quotidie orabit, diebus dominicis instituit cum eadem familia catechetica doctrinam, ut ita praemature sese exerceant singuli in hoc praecipuo pastoris animarum officio.

Caput III: De iis quae ad mores et disciplinam clericalem pertinent

1. Siquidem eo fine Seminaria Pontificia instituta sunt, ut in iis formentur viri ecclesiastici, qui animas verbo, et exemplo rigore possint, intelligant omnes se tanto diligentiore operam dare debere aequae aquirendis optionis moribus, ac pietati et studiis, quanto maiorem ad utrumque praestandum nacti sunt oportunitatem. Memores ergo sint manentis in seminario se ad leges, et consuetudines approbatas seminarii observandas teneri, et erga rectorem suumque socium, uti custodes legum, obedientiam, reverentiam, amorem filialem praestare debere. Ne quid vero praeter leges scriptas aut consuetudines approbatas, ac per moderatorem domus retentas, consuetudinis nomine veniat, qui cumque abusus per ipsos alumnos introducti abrogandi penitus.

2. Accessus ad rectorem sit modestus et filialis, non tamen ex mutuis // consiliis, vel nomine communitatis, seu nomine delegato, quia tales absolute in auditu repellendi sunt, et si obstinati fuerint, gravius in eos animadvertendum.

3. Alumni huius domus tanquam pauperes ex pia fundatione viventes in continua humilitate exercentur, quia turpe et insupportabile esset, ut ii, quos

humilitas, quos mansuetudo, quos modestia decet, cum veste clericali altioribus et tumidis cogitationibus impleantur, et praerogativas divitum appelant, vel aliis insupportabilis sint. Constituti autem in sacris praecedent ordinum minorum clericos et hi tam domui, quam foris antiquitatis praecedentiam inter se servebunt, quod et de fratribus Basilianis dictum esto, cum illi statim ac Seminarium Pontificium ingrediunt et legibus eius obligant et praerogativis iisdem cum caeteris gaudere debent.

4. Obsequia communia sive in oratorio, sive in refectorio, sive in musaeo, sive in gymnasio, singuli ex turno, nemine excepto, exequantur alacriter. Mane quamprimum surrexerint, lectos suos dicenter sternent, statutisque temporibus, dormitorium, musaeum, et alia loca assignata verrent, mensas quoque, vestes, libros accurate component, ac alia officia domestica sibi iniuncta promptly exequentur, sine omni contradictione.

5. Seipsos mutuo honore praeveniant, litibus iniuriosis dictis vel fautis omnino abstineant, memores quod charitas fundamentum sit caeterarum virtutum.

6. Incessu sint graves, oculo non petulantes, toto corpore ad modestiam compositi. Si domo exeunt ituri ad templum, scholas, vel recreandi animi causa, indeque redeunt, bini et bini, servato ordine et silentio incedant, socio rectoris immediate subsequente, aut eo impedito, uno ex antiquioribus alumnis, quem rector deputaverit. Nullus vero audeat communitatem licentiose ad civitatem anteire, nec post abitum socii remanere, sub severissima animadversione.

7. Extra horam recreationis per domum non divagentur, nec usquam invicem confabulentur, nisi quid breve necessitas, aut humanitas postularet. Musaeum victorum, si isti fuerint non ingrediantur, nec ad suum extraneos admittant. Silentium servent.

8. Nemo sine facultate rectoris loca ministeriorum, uti culinam dispensam etiam adeat, nec quidquam ab illis qui iis praesunt petat, accipiat, vel quod longe intolerabilius esset aliquid ipsis praecipiat.

9. Nullus sine expressa rectoris licentia accedat ianuam collegii, et si forte aliquis ad recipiendos in ea consanguineos et affines, praehabita licentia et adiuncto socio descenderit, talis ab exhibendis hospitalibus conviviis et computationibus ab itinebit omnino, cum domus haec non conviviis et computationibus, sed studiis ac piis exercitationibus dedicata sit. Ad penetralia vero collegii, uti refectorium, musaeum, cubicula, vel dormitorium, extranei homines quamvis hi pedagogi, sui scholares fuerint, // penitus non admittantur. Porro aditus extraneis mulieribus vel ad ipsam portam collegii nullatenus pateat.

10. Puerum aut servitorem nemo sibi audeat assumere, vel per domesticos famulos sine scitu rectoris quascunque missitationes, emptiones, negotiationes

peragere. Et ut extranei pueri, sive factores a collegio perpetuo arceantur, porta clausa semper habeatur, atque ex ingredientibus extraneis diligenter custos portae perquirat quid velint. Ipsis altiora domus ascendere non permittat, ac suspectos revidea si quid forte pro alumnis non ferant.

11. Nemo res quamvis minimi praetii vendet, permutabit aut dono dabit, pecuniam nullus apud se habebit sed eam servandum rectori tradet, ut hoc medio in utilibus dispendiis, et quod abominabile in iuvenibus esset, procurationi cremati, attinusve generis liquorum inebriantium pracludatur via. Ideoque et cistae, et cubicula alumnorum nunquam tenebuntur obserata, ut socio rectoris ea persecutari volenti singulis horis pateant.

12. Litteras nullas scribing sine facultate rectoris ad singulos casus obventa, cui etiam exhibere debebunt aliende ad se missas. Si quis deprehendatur scripsisse litteras impuras, seditiosas, vel detractorias, seu malum aliquod consilium, vel vitia quorumvis continentis, statim e seminario eiciatur. Eademque paenam subeant, qui seditionis speciem aliquam excitaverint, vel occasionem praebuerint, atque auctores fuerint, quominus aliquis superioribus optemperaverit, aut si quem contra eos re, sive verbo concitaverint, pariter et ii qui iniunctam paenitentiam detrectaverint, aut invitis superioribus pecuniam occulte retinuerint, quique consodales maledictis et iniuriis affecerint, aut percusserint, seu seminarii pacem quomodo eunque turbaverint, data de similibus factis notitia sacrae nuntiaturae.

13. Nullus tempore quotidianae recreationis post cibum ludet, diebus autem remissionis a studiis, nonnisi liberalibus lusibus a rectore determinatis utentur, idque debito cum moderamine, ne valetudo laedatur, quibus etiam temporibus a clamoribus et cachinnis abstinentes modeste se invicem hilari conversatione, et honestis colloquiis recreabunt, iunctim omnes, et in locis ad hoc constitutis.

14. Nullus solus vel cum socio propria voluntate domo exire, nequidem pretextu visitandi professores gymnasii audeat, et si quis id attentasse inventus fuerit, sacrae nuntiaturae illico deferatur. Rector aut nunquam, aut ex gravissima nonnisi causa licentiam dabit, ut privatim quispiam alumnus domo egrediatur, et si id aliquando permiserit cognito prius urgenti negotio, assignabit egredi volenti socium bonae opinionis, quales et ipsemet rector assignandum iudicaverit, uterque autem, tum ille qui licentiam egrediendi obtinebit, quam adiunctus socius, in reditu praesentare se rectori debebunt. Egrediens furtim vel etiam cum addito socio, si in civitate scandalum fuerit aut popinam visitaverit, aut extra claustra alumnatus pernoctaverit amplius non recipiatur.

15. Cathedralem ecclesiam Frauenburgum ad suscipiendos ordinis accessuri, aestivo tempore pedester, hyeme curru ad id proviso, recto tramite // et associati iter perficient, neque in accessu, neque in reditu alio divertentes.

16. Tonsuram clericalem, et comom non crispatam nec cypriatam, nec nimis laxam deferant.

17. Omnes parati erunt pro suis erratis, seu legum transgressionibus quasvis obiurgationes, aut paeans publicas, vel privatas, quae ipsis imponentur cum debita submissione, sine ullis excusationibus, et murmurationibus, humiliter suscipere ad sui profectum et Domini Nostri Jesu Christi gloriam.

Caput 4: De studiis litterarum

1. Decernente Sacra Congregatione de Propagandae Fide collegia pontificia praecipue fundata fuisse, ut in eis alumni pro parochiis providendis educerentur et instruantur, ideo rectorum praecipuus scopus esse debet, ut ad praedictum finem alumnos suos institui curet.

2. Rector ergo habito delectu ingenii alumnorum illos qui humanioribus tantum litteris instituti fuerint ante ingressum discere curabit logicam primum et philosophiam, illos vero quos iam institutiones philosophicas possidere agnoverit, statim theologiae scholasticae vel dogmaticae, vel saltem morali, tum sacris canonibus in publico gymnasio tradi solitis applicabit, quem delectum arbitrio suo reliquit Sacra Congregatio de Propaganda Fide habita die 2 Septembris 1646.

3. Alumni illas tantum lectiones publicas frequentabunt, quas ipsis praescribet rector, qui si forte ob defectum capaciorum tales ex suis alumnis inveniunt qui minus apti essent discendae philosophiae et sublimiori theologiae, curabit saltem, ut continuo labore, et multiplicata sedulitate addiscant moralis theologiae praecepta et selectiora fidei contra haereticos argumenta.

4. In rebus scholasticis alumni pontificii ordinationibus publicorum professorum gymnasii parebunt. Lectiones philosophicas et theologicas scribingent, discent, repetent, concertationes perficient, theologi contra philosophos argumenta instituent, caeteraque omnia exequentur pro more et praxi in scholis asitata.

5. A consueto scholastico examine, disputationibus publicis, vel privatis nullus se subducat, et propterea omnes parati sint singulis diebus reddere rationem de tractatis studiis in gymnasio, quoties id rector domesticus, eiusque socius ab ipsis quaesierit. Et ut maiori applicatione erga studia ferantur, poterit rector secreto ex professoribus gymnasii exquirere de singulorum diligentia. Et si qui inventi fuerint negligentes, vel a lectionibus se absentantes, arbitrio rectoris puniantur, quod si saepius se absentaverint e collegio dimittantur, aut si spes emendationis haberi possit, graviori inflicta paenitentia emendentur.

6. Liberum sit rectori quando voluerit instituere domi cum philosophis et theologis repetitiones, sed praecipue et omnino curabit quater per hebdoma-

dam habere cum ipsis tractatus ex theologia morali, quae in scholis non tradit, singulis vero dominicis resolutiones // casuum instituat, praeterea exercebit eosdem in ritibus et ceremoniis ecclesiasticis, in cantu gregoriano et historia Ecclesiastica, quae ad mensam quotidie legatur, praemissa lectione unius capituli scripturae sacrae pro tradenda. Theologia morali oportuna videtur hora quinta ad sextam de sero.

7. Vacationum tempore fiat praxis administrationis sacramentorum, et tunc etiam discant alumni hostias parare, corporalia et caetera sacra utensilia mundare.

8. Diebus remissionis a studiis et festivis omnibus vulgari lingua loqui licebit, diebus studiorum non tantum latine sed et eleganter loquantur.

9. Exercitium concionandi singulis diebus dominicis et festis, ut iam dictum ad prandium in refectorio facient ex turno et ordinatione rectoris.

10. Nullus tenebit libros proprios absque rectoris approbatione, prohibitos, obscenos et haeresim sapientes, si quos habuerint rectori consignabunt, quos ipsis rector aut nunquam restituat, aut non nisi maturo delectu, idque iis tantum qui probati doctrina, ac prudentia digni iudicabuntur consequendae facultatis ad eos legendos confutandosque.

11. Bibliothecae unus ex alumnis praeficiendus, qui libros in classes distinguat, registrum duplex, unum ab authorum nominibus, alterum ab alphabetico ordine materialium incipiens, conficiat. Et hi libri ex communi bibliotheca de expressa solum rectoris licentia, non ad singulorum cubicula, sed ad musaeum tantum concedi poterunt, idque sub gravi laesione conscientiae contra facientium. Curent autem commodatos communes libros mundos et integros conservare.

12. Ne aliquis liber ex bibliotheca depereat praefectus bibliothecae tenebit distinctum registrum obseratum, in quo singuli manu propria subscribent se hunc vel illum librum accepisse, nec talis descriptio deleatur, nisi per ipsum praefectum, recepto prius commodato libro. Nihilominus abeuntes ex alumnatu cistas suas exhibere debebunt rectori vel eius socio, ut comprobent se nullos ex domesticis libris retinuisse.

Caput V: De vestitu alumnorum

1. Si quidem in Collegiis Romanis de Propaganda Fide, omnes alumni, tam clerici saeculares, quam regulares uniformibus vestibus induuntur, proinde et pro alumnis Pontificiis Brunsbergensis similis ac uniformis habitus a prima fundatione ordinatus denuo reassumendus et deferendus praescribit: videlicet vestis talaris inferior cingulo praecincta, ea forma quae clericis regularibus in usu

est, de panno nigro ordinario confecta, de simili panno palium, seu toga, aestivo tempore galerus, brumali pileus cum martibus, calcei cum tibialibus ac femoralibus. Hoc genus vestium singulis alumnis post expletum probationis tempus rector impensis collegii providebit, una cum veste pellicea pro hyeme.

2. Tres Basiliani induti vestibus alumnatus tradent illico rectori monachalem habitum, denuo hunc ipsum reassumpturi dum expletis studiis e collegio in patriam remeabunt.

3. Cum vestis alicuius alumni vetustate attrita fuerit, accedet is humiliter rectorem rogans sibi provideri de alia, tum rector facta prius investigatione quanto temporis intervallo ea usus sit, et utrum praemature sua culpa non fuerit consumpta, curabit sibi dari aliam de communi vestiario, non prius tamen quam vestusta in eodem communi armario deponatur, quod et de calceis et de omni genere vestimentorum dictum esto.

4. Nulli alumno dabitur pecunia loco vestis, seu cuiusvis alterius indumenti, et contrarius abusus uti intolerabilis interdicitur. Qui uti noluerint veste sibi data de communi, nec pecuniam, nec veste in accipiat, si autem acceptam proprio ausu transformari curaverit, pro tali attentato gravius puniatur, transformata vestis sibi tollatur, et loco eius cogatur deferre vetustam etiam laceram.

5. Qui per in solentiam vel malitiam laceraret vel quoquomodo deterioret suas vestes, tali paenitentiae loco, nunquam sub ministretur nova, sed veteribus resarcitis utatur vestimentis. Humiliatus discat quanti aestimanda et appetianda sit res communis.

6. Quoniam crescente in dies his in partibus praetio rerum auctisque contributionibus publicis, ordinaria quae huic domui a Camera Apostolica subministrantur subsidia, et quo olim sufficientia erant, nunc ad aequandis omnibus sumptibus paria non sunt, proinde alumni finitis studiis et ordinibus susceptis curabunt sibi a rectoribus ecclesiarum quibus applicabuntur, pro videri de novo vestitu, aequae ad de vialibus, neque haec a rectore collegii expectabunt amplius, et ante discessum omnia, quae ex collegio ad usum habuerunt concessa, sive vestes, sive libros, in collegio relinquaent. Ab hac regula generali ii tantum excipiunt, qui in Sueciam, Daniam, Curlandiam, vel eas Moschoviae provincias, in quibus publicum exercitium religionis catholicae non tollerant, ad apostolicas missiones abundas mittentur, nam tales et de vestitu decenti, et de vectura, et devialibus sufficienter providendi erunt impensis pontificiis.

Caput VI: De cibo et potu

1. Cibus alumnorum pontificiorum quos pius fundator moderata sustentatione contentos esse voluit, ab exordio foundationis domus istius de finitis est

ordinariis ferculis tribus ad prandium, videlicet diebus dominicis et festis minoribus, ac singulis feriis per hebdomadam, duobus ferculis carniū, tertio de oleribus, feriis sextis et sabbathis duobus ferculis leguminum et uno piscium, ac pro post pastu modico frustulo de caseo ordinario. In festivitibus autem maioribus, videlicet primo die Natalis Domini, et in praecedenti hanc festivitatem vigilia, festo Epiphaniae, in Caena Domini, primo die Paschatis et Pentecosten, festivitibus Sanctissimi Corporis Domini, Ascensionis Domini, Assumptionis Beatae Mariae Virginis, Omnium Sanctorum, Principis Apostolorum Petri, tum divi Gregorii Magni ac ultimo die carnisprivii meliores apponentur cibi, et unum vel duo superaddent fercula, quibus solemnitatibus scyfus vini singulis propinabitur. Ad caenam duobus ferculis contenti sunt, praeter caenas feriae quintae et tertiae carnisprivii, quae poterunt esse lautiores.

2. Pro ordinario quotidiano potu ad prandium et caenam cerevisia domi cocta singulis apponatur, propinatio vero mulsi et cerevisiae adustae, quam nigram dicunt, penitus interdicit tam in refectorio quam // extra illud etiam villicationis seu recreationis pretextu, quod fortassis per abusum invaluerat, qualis abusus imposterum nullatenus tolerandus est.

3. Pessimus potus cremati, nec per modum medicinae alumnis permittendus. Et si quis crematum, vinum, mulsum, cerevisiam ex civitate sibi procuraverit, severius puniatur. Temperantia enim in cibo et potu per antiquas leges continuo alumnis inculcatur.

4. Ad prandium et caenam, dato signo, omnes simul descendant in refectorium, ad potum vero charitatis dictum hora quarta pomeridiana, qui siti laborant venire poterunt, servata omni modestia, circa supellectilem refectorii munditie, et habito respectu ad praetium temporis. Extranei nunquam invitentur.

5. Nec ferculum, nec panem, nec cerevisiam, nec vinum quae ad mensam non consumpserint, audeant extra refectorium exportare in quo si quis excessisse deprehendatur, sequenti die in pane et aqua ad communem mensam sedens ieiunet. Nemini prandium vel caena ad cubiculum mittat, nisi vere infirmus fuerit, de qua infirmitate illico rectorem certiore reddet, qui discretionem morbi facta, proportionatos leviores cibos infirmo deferri iubebit et remedium mature provideri curabit. Pharmacia medicinalibus non utantur proprio arbitrio, nisi tunc cum in evidenti necessitati medicus praescribenda censuerit. Sciant quia per abusum medicinarum naturales vires debilitantur, quos iuvenes cum semel amiserint vix aut nunquam in provecta aetate recuperant.

6. Qui vero venerit ad communem mensam carebit ferculo, cuius distributioni non aderat. Praeter communem refectionem nemo aliquid sumat, nec in culina distinctum sibi ferculum parari faciat sub amissione eiusdem.

7. Sine talari veste nullus ingrediatur refectorium, nullus susurratione, vel strepitu lectionem perturbet, qua sancti patres condienda esse convivia ecclesiarum censuerunt. Qui ex turno iussi fuerint ad mensam legant continuo, donec rector cessandi signum dederit.

Caput VII: Distributio temporis

1. Hora quinta et dimidia mane surgent omnes, audito signo statenque lectos suos decenter component, seipsos vestient et lavabunt.

2. Hora sexta iam decenter vestiti et loti ibunt ad oratorium recitatum matutinas preces, et meditationem facturi.

3. Precibus finitis conferant se ad studia, et tamdiu morabientur in musaeo, donec tempus sit eundi ad scholam.

4. Scholis finitis eant omnes simul ad templum et sacrificio Missae intersint flexis genibus ante cancellos maioris altaris, non tamen innixi cancellis.

5. Tertio quadrante ad undecimam primus detur pulsus pro prandio, interim qui non sunt occupati obsequiis, ea quae in scholis audierunt, privatim repetent.

6. Undecima hora eant omnes ad prandium. //

7. Absoluto prandio, et gratiis Deo peractis recreabunt se omnes simul in suis musaeis sine clamoribus. Non ludent eo tempore, sed cantui vacabunt, et praesertim diebus recreationum. Durabit autem haec recreatio usque ad secundum quadrantem post duodecimam.

8. Auditis duobus quadrantibus post duodecimam intermittatur statim recreatio, et det totum illud tempus, studiis, donec eundum sit ad scholam.

9. Assignatis diebus et horis sive matutinis, sive pomeridianis fient repetitiones in schola vel domi iuxta ordinationes rectoris et moderatorum gymnasii, tum exercitium rubri, ceremoniarum, theologiae moralis.

10. Media quarta pomeridiana per semi horam verrent loca et cubicula assignata, alternis diebus, nempe feria secunda, quarta et sexta aut si hi dies impediti sint aliis diebus immediati istos ante cedentibus vel subsequentibus.

11. Hora quarta sumpto potu charitatis sine mora conferant si omnes ad studia.

12. Quadrante primo post sexta dabit primus pulsus ad caenam, secundo quadrante sonante incipiet caena, sed diebus dominicis, festis, et recreationis in Maio, Junio, Julio, Augusto earudem anticipabunt.

13. Post caenam erit tempus recreationis, durabitque ea remissio, usque ad tertium quadrantem post septimam.

14. Tertio quadrante sonante ibunt omnes simul ad oratorium recitaturi preces vespertinas, et examen conscientiae peracturi.

15. Post octavam pulsu audito, omnes statim in silentio et modestia cubitum se conferant, nec ulli amplius licebit, aut accensum lumen habere, aut studio, lectioni, vel scriptioni vacare, nisi habita ob urgentem necessitatem a rectore dispensatione.

16. Diebus ieiuniorum prandium erit hora undecima collatio hora septima.

17. Diebus dominicis et festis quamprimum orationes matutinas absolverint, dent aliquod tempus piis libellis legendis, deinde etiam studiis, donec eundem sit ad templum. Post prandium totum quod supererit ante et post vespertas tempus similibus studiis, et resolutioni expositorum casuum impendent.

18. Diebus recreationum omnes simul ad hortum vel ad Montio Albanum ibunt cum socio rectoris, convivium tamen et comotationes, quae hac occasione mensibus Maio, Junio, Julio et Augusto fiebant impensis collegii prohibentur, et loco istarum poterit rector, commoditatem temporis nactus, explicationem et conferentiam cum alumnis instituere super notabilioribus historiae Ecclesiae locis.

19. Ex recreationibus tempestive ad preces vespertinas et requiem revertantur. Facto pulsu ultimi silentii seu ad requiem, porta collegii firmiter obserabitur, et claves ad residentiam rectoris ad feretianitor.

Caput VIII: De dimissione alumnorum ex collegio

1. Sex mensium praescriptis ad novorum alumnorum probationem rectorem non ligabit, quominus si deprehenderit iuvenes ad huiusmodi vitae genus, sacrosque ordines parum aptos, illos intra sex menses praedictos sine mora possit dimittere. Nemo enim hoc in collegio est alendus, // qui sine spe solidi in pietate et scientiis profectus hinc provideat discessurus. Neque etiam tales, quibus severitate paenarum opust est, digni habentur huius vitae instituto. Tantum igitur ii retinendi sunt, qui sua sponte et amore virtutis, pietatis, zeli, literarumque studio capiunt.

2. Alumni seditiosi, a pietate, bonis moribus, et studiis alios retrahentes vel seipsos, rectis consiliis superiorum vel adhortationibus recalcitrantis furtim e collegio egredientes, ebriosi, scandalosi, in furias erumpentes, caeterique graviorum delictorum rei, si per acerbiores paenitentias castigati, incorrigibiles apparuerint sacrae nuntiaturae apostolicae deferantur, quae dispensatos a iuramento iam alias praestito, proscribendos et expellendos decernet, ne contagione alios inficiant. Et tales proscripti non gaudebunt amplius privilegiis alumnorum. Si quos autem sacra nuntiatura expellendos decreverit ante consumata studia sine dispensatione ab obligatione iuramenti, – – in egressu monendi sunt de vinculo huius obligationis etiam post dimissionem durante.

3. Illi porro qui legibus vitam, mores, et studio, sua, confirmaverint, non dimittentur, nisi completis studiis, et sacro presbyteratus, ordine insigniti, testimonio bonae conversationis muniti discedant, quod ipsos apud respectivos locorum ordinarios commendatos reddat.

4. Cum alumni peractus studiis in provincias, proficiscunt, potus valedictorios nullos collegium subministret, et si qui sunt huius generis abusus tollant.

Caput IX: De auctoritate rectoris et socii erga alumnos

1. Rector habet plenam auctoritatem recipiendi et dimittendi alumnos inter concurrentes delectum faciendi. Ipse est custos legum, pater alumnorum. Penes ipsum totum revidet arbitrium correctionis, paenae, negotiorum tractatio, rei aeconomicae administratio et admonitio tamen, camerarum et dormitoriorum inspectio, alumnorum in publicum procedentium associatio, cura quietis et silentii, caeteraque minutiora ad suum socium pertinent, cui proinde socio licet cubicula non pulsata ianua intrare, per fenestram musaeum introspicere, ac omnes angulos domus revidere, exeuntes domo comptari, et quosvis maiores defectus rectori deferre. Ea propter alumni singulas dormitorii separationes apertas tenebunt, ut res ab ipsis conservatae superioribus pateant, sufficientque simul totum dormitorum a socio rectoris securitatis ergo occludi.

2. Rector quoties voluerit exhortationes morales, sive per se, sive per suum socium faciet, quarum perficiendarum tempus maxime percommodum videret vespertinum, finitis precibus solitis, et examine conscientiae peracto.

3. Paenitentiae quae ex re disciplinae domesticae in arbitrio sunt rectoris, posuisse vel publicae vel privatae uti in refectorio, oratorio, musaeo etc. afflictive corporis, mortificativae sensuum, humiliantes spiritum.

4. Ad finem cuiuslibet anni exactum cathalogum rector conficiet, in quo singulorum alumnorum nomina, studia, in illis profectus, patria, aetas, tempus admissionis, mores et impensae accurate et summariae descriptae sint, ac talem cathalogum duplicatum sacrae nuntiaturae apostolicae Varsaviam mittet. Praeterea in singulis gravioris momenti negotiis, non expectato fine anni, sine mora eandem nuntiaturam certiore et informatam reddet.

Dabantur Varsaviae ex mandato Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die 29 Septembris anno millesimo septingentesimo nonagesimo primo

Ferdinandus archiepiscopus Carthaginensem Nuntius Apostolicus

Locus sigilli

Carolus Macciocchi a secretis